

08.01.2024

Asia/12

§ 12

Helsingin ja Turun neljäs yhteinen Itämeri-toimenpideohjelma 2024–2028

HEL 2023-015421 T 11 01 01

Päätös

Kaupunginhallitus päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti panna asian pöydälle Anni Sinnemäen ehdotuksesta.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Jukka-Pekka Ujula

Lisätiedot

Timo Lindén, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36550
timo.linden(a)hel.fi

Liitteet

1 Itämerihaaste - Helsingin ja Turun kaupunkien yhteinen Itämeri-toimenpideohjelma 2024-2028

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus hyväksyy Helsingin ja Turun kaupunkien neljännen yhteisen Itämeri-toimenpideohjelman Helsingin kaupungin osalta vuosiksi 2024–2028 ja jatkaa Itämerihaasteen kumppaniverkoston tukemista ja kehittämistä.

Itämeri-toimenpideohjelman 2024–2028 tavoitteet ovat rehevöitymisen hillitseminen, haitallisten aineiden vähentäminen, luonnon monimuotoisuuden lisääminen, merten kestävän käytön edistäminen, roskaantumisen estäminen sekä yhteistyön ja osallisuuden lisääminen. Kauden teemoja ovat merenkulku ja satamat, maankäyttö, yhteistyö ja verkosto, hulevedet, rehevöityminen, luonnon monimuotoisuus, Itämeri-identiteetti, roskaantuminen ja hankinnat. Teemojen alla on yhteensä 27 toimenpidettä, jotka edistävät yhtä tai useampaa tavoitetta.

Lisäksi kaupunginhallitus päättää, että kaupungin toimialat huomioivat toimenpideohjelman ja sen toimenpiteet talousarvion puitteissa.

Esittelijän perustelut

Helsingin ja Turun kaupunkien yhteinen toimenpideohjelma 2024–2028 toteuttaa Helsingin kaupunkistrategiaa 2021–2025, jonka mukaan ”Helsinki vaalii Itämeren ja sen rantoja ja vähentää päästöjä Itämereen”. Itämeri-toimenpideohjelma tukee muiden kaupungin ohjelmien, kuten LUMO-ohjelman, hulevesiohjelman ja Hiilineutraali Helsinki -päästövähennysohjelman toteutumista. Helsingin merellisen strategian 2030 mukaisesti Helsinki on vetovoimainen ja toimiva merikaupunki, joka vaalii meriluontoaan ja osallistuu aktiivisesti Itämeren suojelutyöhön. Itämeri-toimenpideohjelma 2024–2028 toteuttaa omalta osaltaan myös YK:n kestävän kehityksen tavoitteita 2030 sekä Itämeren suojelukomission toimintaohjelman, EU:n Itämeri-strategian ja Suomen Itämeren alueen strategian tavoitteita.

Taustaa

Helsinki ja Turku käynnistivät Itämerihaaste-verkostoaloitteen vuonna 2007 silloisten kaupunginjohtajien toimesta, koska meri ja sen tila nähtiin jo tuolloin tärkeäksi strategiseksi menestystekijäksi kaupungeillemme. Kolmen Itämeri-toimenpideohjelman ja viidentoista vuoden aikana on toteutettu satoja konkreettisia toimia kaupunkien oman vesistökuormituksen vähentämiseksi ja toimintatapojen kehittämiseksi. Lisäksi Itämerihaasteen 330 verkostokumppania Suomesta ja muista Itämeren maista ovat tehneet satoja tekoja lähivesiensä ja koko Itämeren hyväksi. Useita kansainvälisiä kehittämishankkeita on toteutettu ja perustettu Itämeren suojelun ekonomian lahjoitusprofessori Helsingin yliopistoon sekä asiantuntijoista koostuva Itämeripaneelin.

Itämeren suojelukomission raportin State of the Baltic Sea 2023 mukaan alueellinen yhteistyö tuottaa tuloksia Itämeren suojelussa. Ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormitus on vähentynyt, suojelualueiden pinta-ala on kasvanut ja alueellinen meren tilan seuranta on parantunut. Muutokset kohti ekosysteemin parempaa tilaa eivät kuitenkaan tapahdu nopeasti, vaan vanha kuormitus vaikuttaa Itämeren tilaan vielä pitkään. Lisäksi haitallisten aineiden, rehevöitymisen, vieraslajien ja ihmisten merellisen toiminnan aiheuttama kuormitus on edelleen kestämättömällä tasolla. Etenkin luonnon monimuotoisuuden tila on hälyttävä. Ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät yhä voimakkaammin Itämeren ekosysteemissä. Itämeren suojelukomission mukaan ainoa tehokas keino Itämeren tilan parantamiseksi on kuormituksen vähentäminen kestäväälle tasolle. Muutos vaatii koordinoitua ja innovatiivista toimintaa, joka ottaa huomioon kuormituksen eri lähteet.

Helsingin ja Turun kaupunkien Itämeri-toimenpideohjelma 2019–2023

Itämerihaasteen visiona on puhdas, tuottava ja yhteinen Itämeri. Helsingin ja Turun kaupungit voivat omassa toiminnassaan vaikuttaa monialaisesti meren tilaan ja kestävämmän tulevaisuuden rakenteiden muodostamista. Kaupunkien omien toimien lisäksi uusia toimijoita haastetaan edelleen mukaan yhteistyöhön ja nykyisiä Itämerihaasteen verkostokumppaneita kannustetaan uudistamaan omat toimenpideohjelmansa ja sitoutumaan uusiin toimiin Itämeren hyväksi. Yhteisellä aloitteellaan ja neljännen toimenpideohjelman myötä Helsingin ja Turun kaupungit ovat edelleen Itämeri-työn aktiivisia suunnannäyttäjiä ja merkittäviä toimijoita Itämeren alueella.

Toimenpideohjelman 2024–2028 tavoitteet

Rehevöitymisen hillitseminen

Tavoitteena on vähentää kaupungeista ja niiden valuma-alueilta eri lähteistä sisävesistöihin ja Itämereen tulevaa kiintoaineen ja rehevöittävien ravinteiden, fosforin ja typen, kuormitusta. Lisäksi tehostetaan ravinteiden hyötykäyttöä ja kierrätystä kaupungin prosesseissa sekä edistään ravinnekiertotaloutta. Toimenpiteissä vahvistetaan tiedonkulkua sekä valuma-alueen muiden kuntien kanssa, että kaupunkien sisällä, jotta vesiensuojelutoimet saadaan osaksi koko kaupunkiorganisaatiota suunnittelusta toteutukseen asti. Toimenpiteiden kustannustehokkaan kohdistamisen tehostamiseksi kehitetään vesialueiden vedenlaadun mittausta ja seurantaa.

Haitallisten aineiden vähentäminen

Itämereen päätyy haitallisia aineita esimerkiksi teollisuudesta, pelloilta ja kotitalouksien jätevesien mukana. Hulevesien mukana haitalliset aineet päätyvät esimerkiksi kaduilta suoraan vesistöihin. Eniten ongelmia tällä hetkellä aiheuttavat elohopea, lääkeaineet, palonestoaineet ja öljyt. Tavoitteena on vähentää ja ehkäistä valuma-alueitasoisesti haitallisten aineiden pääsyä maahan, veteen ja ilmaan. Kaupungin rantojen ja saariston suunnittelussa huomioidaan merellisten toimijoiden ympäristövaikutukset ja kaupungin hankintoihin tuodaan vesivastuullisuuskriteerit. Otetaan käyttöön uusia hyväksi havaittuja tapoja käsitellä hulevesiä myös jo rakennetuilla alueilla, sekä tuodaan hulevesien vaikutus haitallisten aineiden kuljettajana näkyvämmäksi myös kaupunkilaisille. Veneilyyn liittyen huomioidaan erityisesti pienvenesatamat ja käymäläjätevesien asianmukainen käsittely.

Luonnon monimuotoisuuden lisääminen

Tavoitteena on parantaa ja lisätä kaupunkiluonnon monimuotoisuutta. Ekologisesti merkittävät alueet tunnistetaan ja suojellaan valuma-alue huomioiden. Kohteet tuodaan osaksi kaupungin maankäytön suunnitte-

lua. Ekologisesti herkkien kohteiden lajistoseurannassa ja luontoselvityksissä hyödynnetään uusia ja hyväksi havaittuja tiedonkeruumenetelmiä ja toteutetaan ennallistamishankkeita luonnonympäristöihin. Lisäksi selvitetään vedenalaisen melun määrää ja tehdään suunnitelma melun vähentämiseksi. Vieraslajityön tueksi toteutetaan viestinnällisiä kampanjoita.

Merten kestävä käytön edistäminen

Merten kestävällä käytöllä tarkoitetaan merenkulkuun ja siihen liittyvien toimintojen, sekä muiden vesistöissä ja veden alla tapahtuvien toimintojen kestävyttä. Tavoitteena on, että meren käyttö ei huononna sen tilaa ja kaikenlainen saastuttaminen ja muu kuormitus olisi mahdollisimman pientä. Meren kestäväan käyttöön liittyy esimerkiksi liikenteen, virkistyskäytön ja muiden elinkeinojen harjoittamisen ympäristöystävällisyyden parantaminen. Lisäksi tavoitteena on täydentää tietoa vedenalaisesta luonnosta kaupunkien merialueilla ja toteuttaa monikäytön periaatetta, jossa suunnittelu, rakentaminen ja ylläpito ottavat huomioon samoille alueille kohdistuvia erilaisia toimintoja sekä ympäristön ja ihmispaineiden muutoksia. Tällöin kyetään sovittamaan yhteen esimerkiksi matkailua, virkistyskäyttöä, ennallistamista ja luonnon monimuotoisuuden suojelua kaupunkien merialueella ja saaristossa sekä ennaltaehkäisemään ristiriitoja käyttömuotojen välillä. Suunnitelmallisessa vesialueiden käytön kehittämisessä huomioidaan omistajuuden ja yhteisöllisyyden parantaminen vesialueiden hoidossa sekä merialue-suunnittelu.

Roskaantumisen estäminen

Tavoitteena on ehkäistä meriin päätyvää roskaa sekä viestinnällisin että konkreettisin keinoin. Konkreettiset toimet liittyvät jo hulevesiin päätyneiden roskien poistoon paremmalla hulevesien hallinnalla. Viestinnälliset toimet ovat sekä kaupunkiorganisaation sisäistä tiedonkulun parantamista, että kaupunkilaisille kohdistettua tiedon ja osallisuuden kehittämistä.

Yhteistyön ja osallisuuden lisääminen

Itämeren hyvän tilan saavuttaminen edellyttää yhteistyötä kaikkien meren valuma-alueella toimivien kesken. Valuma-alueen laajuus ja geopoliittinen tilanne aiheuttavat haasteita yhteistyölle, mutta yksittäisten toimien vaikutus ei ole riittävä vakavien ympäristöongelmien ratkaisemiseksi. Tavoitteena on lisätä yhteistyötä ja tietoa kaupunkiorganisaation sisällä ja tuoda Itämeriasiat osaksi kaupungin normaalia toimintaa eri hallinnonaloilla. Kansainvälinen ja muiden sidosryhmien kanssa lisättävän yhteistyön tarkoituksena on tuoda yhteisen Itämeren haasteet yhdessä ratkaistaviksi ja näin ollen saada haasteita ratkaistua lisäksi kus-

08.01.2024

tannustehokkaasti. Asukkaiden tietoisuus ja osallisuus Itämeren suoje-
lussa on tärkeää, sillä kaupunkilaisten merkitykselliset kokemukset ja
syy-seuraussuhteiden parempi hahmottaminen kasvattavat arvostusta
merta kohtaan. Osallisuutta vahvennetaan parantamalla asukkaille
kohdennettuja palveluita ja tiedotusta sekä tuomalla näkyväksi meren
vaikutuksia ja meidän vaikutusiamme mereen.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Jukka-Pekka Ujula

Lisätiedot

Timo Lindén, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36550
timo.linden(a)hel.fi

Liitteet

1 Itämerihaaste - Helsingin ja Turun kaupunkien yhteinen Itämeri-
toimenpideohjelma 2024-2028

Oheismateriaali

1 Itämerihaasteen toimenpidekausi 2019-2023 (002) (002)

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimusohje, kaupunginhallitus

Tiedoksi

Toimialat